

PATVIRTINTA
Panevėžio gamtos mokyklos
direktoriaus 2016 m. gegužės 23 d.
įsakymu Nr. VĮ- 56

PANEVĖŽIO GAMTOS MOKYKLA
BENDROJI NEFORMALIOJO EKOLOGINIO ŠVIETIMO PROGRAMA
„KAIP PRISIJAUKINTI LAPEŽ“

I BENDROSIOS NUOSTATOS

Švietimo teikėjas, programos rengėjas ir vykdytojas:

Panevėžio gamtos mokykla, biudžetinė įstaiga, Smėlynės g. 171, Panevėžys LT-37450, neformaliojo vaikų švietimo mokyklų grupė.

Užsiėmimus gali organizuoti ir vesti pedagogas, kuris atitinka Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro patvirtintų Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašo nuostatas bei Mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų (išskyrus psichologus) atestacijos nuostatų reikalavimus, taikomus mokytojo, vyresniojo mokytojo, mokytojo metodininko ar mokytojo eksperto kvalifikacinei kategorijai ir atitinkamam kompetencijų lygmeniui

Trukmė

Vieneri mokslo metai (rugsėjo 1 d. – gegužės 31 d.).

Apimtis

35 savaitės, 70- 140 val., (2- 4 savaitinės val.), dirbant 1-2 kartus per savaitę

Tikslinė grupė

Programa skirta 7-12 metų mokiniams, besidomintiems aplinkosauga ir laisvai pareiškusiems norą reguliariai dalyvauti neformaliojo vaikų aplinkosauginio švietimo grupių veikloje.

Ugdytinių pritraukimo būdai

Informacija apie siūlomą programą pateikiama Panevėžio miesto savivaldybės internetiniame tinklapyje, mokyklos interneto svetainėje www.gamtosmokykla.panevezys.lm.lt Tėvams bei ugdytiniams veiklos pristatomos mokyklose, socialinės paskirties įstaigose. Būsimieji programos lankytojai kviečiami į mokyklos organizuojamus renginius, akcijas, projektinių veiklų pristatymus, jiems dovanojamos mokyklą reklamuojančios skrajutės. Mokyklos veikla viešinama interneto portaluose, mokyklos „Facebook“ paskyroje, vietinės televizijos laidose bei spaudoje.

Ugdytinių atrankos būdai

Atrankos nėra. Priėmimas į grupę(-es) vyksta visus mokslo metus.

Ugdomos kompetencijos

Asmeninės, aplinkosauginės, edukacinės, socialinės, kultūrinės, sveikos gyvensenos, vaiko gyvenimo įgūdžių. Gamtamokslinės mokinių kompetencijos ugdomos per smalsumo ir noro pažinti gamtą skatinimą, tyrinėjimo pomėgių ir gebėjimų bei praktinės veiklos įgūdžių formavimą

Ugdomosios veiklos sritys

Gamta, ekologija, aplinkosauga, pilietinis ugdymas, sveika gyvensena, meninė raiška, etninė kultūra, technologijos, socialinis ugdymas, neigiamų socialinių veiksnių prevencija

Paskirtis

Bendroji neformaliojo ekologinio švietimo programa „Kaip prisijaukinti lapę“ skatina mokinius domėtis aplinka, ją tyrinėti ir pažinti per pojūčius, kelti klausimus ir ieškoti atsakymų, diskutuoti apie savo patirtį, stebėjimus, išvelgti gamtos reiškinių priežastis, atskleisti jų svarbą gyvenime, padeda įgyti ekologijos žinių pradmenis, formuoja pozityvų emocinį ryšį su aplinka per pojūčius ir praktinę veiklą. Programa atliepia Neformaliojo švietimo ir Darnaus vystymosi koncepcijas bei Ekologijos ir aplinkos technologijų ugdymo sampratos tikslus, principus, metodikas, orientuota į bičiulystę su gamta iš arti. Ugdymo turinys, akcentuojant klimato kaitą ir darnų vystymąsi, apima vandens, oro, energijos ir naudingųjų išteklių naudojimą ir apsaugą, alternatyviąją energetiką, augalų ir gyvūnų bei ekologinės etikos temas. Ugdant pirmenybė teikiama vertybinėms nuostatomis ir praktinių įgūdžių formavimui natūralioje gamtoje, mokyklos edukacinėse erdvėse. Taikomi patirtinio mokymo(-si) – artimiausios aplinkos pažinimo per pojūčius metodai, sudaromos galimybės patirti pažinimo džiaugsmą. Atliekama praktinė veikla padeda formuoti darbinius įgūdžius ir yra naudinga visuomenei. Pagrindinės ugdymo nuostatos: tausojančio, atsakingo, draugiško santykio su supančiu pasauliu, darnaus ryšio su gamta ir žmonėmis formavimas, vertybinis ir emocinis ugdymas.

Programa įgyvendinama per veiklas grupėse. Ugdymo turinys gali būti papildytas laisvai mokytojo ir vaikų pasirenkama sritimi, susijusia su integruojamu dalyku: kalbiniu ugdymu, daile, technologijomis, muzika, šokiu, teatru, fotografija, dizainu, etnokultūra, sveika gyvensena, fiziniu

ugdymu ir kt. Mokytojas, įvertinęs grupės poreikius, įgyvendina specifinius praktinius darbus pagal pasirinktos srities paskirtį ar projektinę veiklą, siedamas juos su bendrosios neformaliojo ekologinio švietimo programos turiniu.

II TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas

Puoselėti mokinio pozityvų emocinį ryšį – santykį su supančia aplinka, akcentuojant artimiausios aplinkos pažinimą per pojūčius, praktinę veiklą, suformuoti ekologijos ir aplinkos technologijų žinių pradmenis

Uždaviniai

1. Per pojūčius pažinti ir tyrinėti artimiausią gamtinę aplinką, gamtinius procesus bei gamtines medžiagas, gebėti taikyti tyrinėjimo saugos taisykles.
2. Lavinti gebėjimus tvarkyti aplinką, kurti gamtos grožį, atlikti ir pristatyti nesudėtingas aplinkosaugos kūrybines užduotis.
3. Lavinti praktinius augalų ir gyvūnų auginimo ir priežiūros įgūdžius.
4. Ugdyti tvirtas mokinio sveikos gyvensenos ir aplinkos puoselėjimo nuostatas.

III TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Turinys

„**Aplinka ir žmogus**“ (20/40 val.): Emocinis vertybinis santykis su gamta. Šv. Pranciškus – dangiškasis ekologų globėjas. „Lietuvos gamtininkų galerija“ – supažindinimas su iškiliais Lietuvos gamtininkais. Profesorius dr. Ričardas Kazlauskas – Lietuvos zoologijos ir gamtosaugos autoritetas. Kultūros paveldas: žmonių gyvenimo kaita siejant su gyvenamąja aplinka, gyvenimo būdu, tradicijomis, darbais, darbo įrankiais. Liaudies papročių ir tradicijų sąsajos su gamtos reiškiniais. Valstybinės ir religinės šventės. Mokyklos pastatas, kaip medinės architektūros paveldas. Žmogaus gyvenamoji aplinka. Maistas, žmonių vartojamo maisto gavimo būdai. Ūkininko sodyba, sezoniniai darbai. Atsakingas vartojimas. Gyvoji ir negyvoji gamta: vanduo, gamtiniai ištekliai, dirvožemis, atliekos. Žmogaus veikla keičia aplinką. Klimato kaita, kintančio klimato padariniai, ekologinės problemos. Mažinkime klimato kaitą kartu. Žmogaus atsakomybė už aplinką, gamtos išteklių tausojimas. Darnus vystymasis. Vanduo – brangus kiekvienas lašas. Vandens kokybės nustatymas bioindikaciniu metodu. Oro tarša. Kasdieninėje aplinkoje esantys taršos šaltiniai. Oro kokybės nustatymas kerpių

metodu. Užterštos aplinkos įtaka gyviems organizmams. Orai ir klimato reiškiniai: orų požymiai ir prognozės, metų laikų požymiai, orų kaita, kritulių rūšys (lietus, lietus su perkūnija, sniegas, kruša, šlapdriba), kiti gamtos reiškiniai (vėjas, pūga, rūkas, rasa, šerkšnas, plikledis). Tyrimai ir stebėjimai pagal tarptautinę „Globe“ programą: debesuotumas, oro, vandens ir dirvožemio temperatūros matavimas, vėjo krypties nustatymas ir kt. Darnūs sprendimai namų ūkyje: elektros energijos, šilumos, vandens taupymas, buitinių atliekų antrinio panaudojimo galimybės, ekologiškas požiūris į transportą. Gamtos mokyklos aplinkosauginės ekspozicijos: „Gerkime švarų vandenį“, „Tausokime vandenį“, „Rūšiuokime atliekas“, „Naudokime atsinaujinančius energijos šaltinius“. Atsakingas ir pagarbus elgesys gamtoje. Elgesio gamtoje taisyklės (poilsio vietose, miškuose, prie lauzavietės ir kt.). Ugdytas karjerai. Žaidimai ir linksmosios užduotys gamtoje.

„Pasauliu dalijamės su augalija ir gyvūnija“ (30/60 val.): Medžių, krūmų ir žolinių augalų pažinimas: pagrindiniai požymiai, skiriantys medžius, krūmus ir žoles. Žolinių ir sumedėjusių augalų įvairovė, jų reikšmė žmogui. Augalai artimoje miesto aplinkoje, kaimo sodyboje, miške, pievoje. Kambarinių augalų poreikiai ir priežiūra. Rūpinimasis augalija, Lietuvos raudonoji knyga. Gyvūnijos įvairovė, reikšmė žmogui. Mūsų krašto gyvūnai ir paukščiai. Kaip elgtis radus gyvūno ar paukščio jauniklį? Elgesys radus sužeistą gyvūną ar paukštį. Naminiai gyvūnai. Naminių gyvulių ir paukščių teikiama nauda žmogui. Tavo augintiniai. Namuose auginamų gyvūnų poreikiai, elgsena, įpročiai ir priežiūra. Gyvūnų stebėjimai ir priežiūra. Saugus elgesys su gyvūnais. Gyvūnų gerovė, žmogaus atsakomybė. Gamtos mokyklos aplinkosauginės ekspozicijos: „Kompostuokime“, „Darnus daržas“. Atraktyvus standas „Pavojingiausias gyvūnas“. Fenologiniai augalų ir gyvūnų stebėjimai, paukščių, vabzdžių ir kitų gyvūnų pažinimas. Nuo sėklos iki ... sėklos (sėju, daiginu, auginu). Gamtinė žemdirbystė.

„Sveikata – turtas, kuriuo reikia rūpintis“ (10/20 val.): Sveikas gyvenimo būdas: fizinis aktyvumas, sveikos mitybos taisyklės, subalansuota mityba, dienos režimas, asmens higiena, grūdinimasis. Emocinės būklės įtaka sveikatai. Prieskoniniai ir vaistingieji augalai. Vaistažolių arbatos. Vandens reikšmė žmogaus organizmui. Kasdieniniai pirkiniai: kas sveika, ko derėtų atsisakyti. Ekologiški produktai. Žalingų įpročių prevencija. Pirmoji pagalba įvykus nelaimingam įvykiui. Žaidimai ir linksmosios užduotys gamtoje

„Saugi aplinka“ (10/20 val.): Saugi bendravimo aplinka. Vaiko teisių konvencija. Kas yra smurtas? Koks gali būti smurtas? Kur kreiptis patyrus prievartą? Kaip išlikti saugiam? Bendravimas ir bendradarbiavimas, savigarba, patyčių ir smurto prevencija. Vaikų linija 8-80011111. Saugi aplinka ir elgsena buityje ir gamtoje. Būk atsargus su ugnimi ir verdančiais skysčiais. Elektros ir elektrinių prietaisų keliami pavojai. Cheminių medžiagų pavojai mūsų aplinkoje. Laiptai, aukščio pavojai. Duriantys, pjaunantys, kertantys darbo įrankiai – visuomet pavojingi. Saugus elgesys prie šachtinio šulinio. Saugus elgesys su gyvūnais. Pavojų keliantys gyvūnai (erkės, gyvatės, bitės, vapsvos). Nuodingi augalai ir grybai. Poilsio gamtoje taisyklės. Laužavietė ir ugnies pavojai. Saugi elgsena eismo aplinkoje. Mokinio artimoji eismo aplinka „Namai-mokykla-namai“. Dviratininkas ir motorinės transporto priemonės vairuotojas. Pėsčiojo atsakomybė ir savisauga. Saugi elgsena ekstremaliose situacijose: vandens telkiniuose, karjeruose, žaibuojant, pastebėjus miško gaisrą, pajutus žemės drebėjimą. Veiksmai pasiklydus miške, minioje, trūkstant vandens, maisto, gelbstintis nuo šalčio, karščio. Specialiųjų tarnybų telefonai. Kada ir kaip kreiptis pagalbos?

Metodai

Veiklos planuojamos atliepiančios savanoriškumo, prieinamumo, individualizavimo, aktualumo, demokratiškumo, patirties, ugdymosi grupėje, pozityvumo principus, kurie atitinka ugdymo tikslus, mokinių amžių, patirtį ir galimybes ir užtikrina kokybišką vaikų saviraiškos poreikių tenkinimą taikant neformaliojo švietimo metodus ir patirtinio mokymo(-si) organizavimo būdus: stebėjimus, tyrimus, eksperimentus, praktinius darbus mokyklos darže, išvykas į gamtą, projektinius darbus, darbą grupėse, kritinio mąstymo pratimus, žaidimus, pokalbius, diskusijas, viktorinas, vaidinimus, konkursus, refleksiją ir kt. Mokomasi stebėti negyvosios gamtos objektus, kaupti informaciją – klausant, skaitant, naudojantis įvairiais informacijos šaltiniais (žinynais, enciklopedijomis, internetu), rūšiuoti, klasifikuoti ir perteikti informaciją kitiems piešiant, sudarant lenteles, grafikus, brėžiant diagramas, aprašant, atliekant paprasčiausius bandymus.

Priemonės, įranga

Užsiėmimai vyksta mokyklos edukacinėse erdvėse arba, pageidaujant grupės nariams ir vadovui, kitose ugdymo įstaigose, su kuriomis sudarytos socialinės partnerystės sutartys. Organizuojamas ugdymo procesas glaudžiai siejasi su natūralios gamtos artumu, todėl mokyklos ugdomosios gamtinės aplinkos išskirtinumas sudaro ypatingas sąlygas mokinių praktinėms bei patirtinėms veikloms organizuoti. Ugdymo tikslais veiksmingai panaudojamos turimos edukacinės erdvės ir priemonės: ekologijos, zoologijos, botanikos klasių metodinė medžiaga ir priemonės, „Žaliosios galerijos“ mokinių kūrybiniai darbai, zoologinė kolekcija, augmenijos įvairovė mokyklos aplinkoje, vandens telkiniai, bitininko pievelė, mokyklos daržas, šiltnamis, lauzavietė, edukaciniai žaidimų takeliai, „Basakojų takas“, lauko treniruokliai, atraktyvus stendas „Pavojingiausias gyvūnas“, aplinkosauginės ekspozicijos „Rūšiuokime atliekas“, „Gerkime švarų vandenį“, „Naudokime atsinaujinančius energijos šaltinius“, „Kompostuokime“, „Tausokime vandenį“, „Darnus daržas“ ir kt. Siekiant užtikrinti ugdymą gamtinėje aplinkoje, užsiėmimai vyksta ir mobiliuose lauko klasėse (surenkamos pavėsinės, sulankstomi stalai ir suolai, kt. įranga). Daug dėmesio skiriama mokinių praktinėms veikloms organizuoti, tuo tikslu naudojamos reikalingos medžiagos ir įrankiai, įranga bei prietaisai konkrečioms praktinėms, edukacinėms, kūrybinėms darbams atlikti. Naudojamos šiuolaikinėmis IT priemonėmis: nešiojamaisiais ir planšetiniais kompiuteriais, spausdintuvais, skaneriais, skaitmeniniais fotoaparatais, vaizdo kamera ir interneto kamera, televizoriais su kompiuterine laikmena, garso aparatūra bei kitais įrenginiais. Pažintinės, tiriamosios ir edukacinės veiklos saugumui užtikrinti pagal poreikį naudojamos įvairiais darbo drabužiais, signaliniais rūbais, atšvaitais, higienos priemonėmis ir kt. Grupės sutelktumui ir mokyklos atstovavimui naudojamos kepuraitės, marškinėliai, prijuostės ar kt. su mokyklos atributika. Sporto inventorių, lauko ir stalo žaidimai bei kitos priemonės veiksmingai panaudojamos mokinių fiziniam aktyvumui skatinti ir gerai emocinei būklei palaikyti.

Ugdymo turinio planavimas

Neformaliojo vaikų švietimo grupės vadovas, vadovaudamasis šia programa ir atsižvelgdamas į mokinio asmenybės ūgties etapus, mokinių poreikius ir interesus, mokslo metams rengia teminį planą, kuriame išdėsto pateiktoje lentelėje ekologijos ir aplinkos technologijų ugdymo veiklų turinį, veikloms skirtą valandų skaičių, ugdymo gaires bei planuojamų mokinių pasiekimų ir vertybinių nuostatų vertinimą.

Savaitė	Numatoma užsiėmimo data	Tema	Val. sk.	Ugdymo gairės ir planuojami pasiekimai
1	2	3	4	5
Iš viso val.				

IV PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Dalyvių vaidmuo

Neformaliojo švietimo programą bei savišvietą vaikas renkasi laisvai. Mokiniai suteikiama galimybė pagal gebėjimus ir polinkius rinktis skirtingas veiklas. Ugdant kompetencijas ugdomas ir mokinio individualumas, suteikiama galimybė rinktis veiklas, tariamasi dėl ugdymo turinio. Mokių pasiekimų ir pažangos vertinimo ir įsivertinimo procedūros padeda mokiniams patirti sėkmę, skatina dalyvauti ugdymo procese. 40-60 procentų programos sudaro praktinės veiklos, priklausomai nuo mokinių amžiaus, pasirinktų ugdymo metodų ir edukacinės materialinės bazės. Mokiniai atlieka produktyviasias ir kūrybines užduotis: įgyvendina projektus, tyrinėja gamtinės aplinkos ar socialines problemas, rengia darbų pristatymus ir pan. Kiekvienas mokinis ne tik mokomas paties dalyko, bet ir gebėjimo mokytis, sąmoningai suvokti žinias, t.y. valdyti savo pažinimo procesą. Siekiant mokymosi pažangos ir visavertės socializacijos bei diferencijuojant ir individualizuojant ugdymo procesą, mokinis tampa ne tik informacijos rinkėju, interpretatoriumi, bet ir lygiaverčiu partneriu.

Pažangos vertinimas

Vertinimo ir įsivertinimo tikslas – gerinti mokymosi ir ugdymo kokybę, padėti mokiniui suvokti savo stiprybes ir jas tikslingai panaudoti, taip pat padėti mokiniui perprasti savo silpnybes ir numatyti būdus, kaip jas įveikti. Laukiami mokinių pasiekimai orientuoti į vertybines nuostatas: pozityvų emocinį ryšį su artimiausia supančia aplinka, norą aktyviai veikti, siekiant tausoti, tvarkyti aplinką, kurti gamtos grožį, puoselėti želdinius, prižiūrėti gyvūnus, sėti, auginti ir prižiūrėti sodą, daržo augalus. Ugdymo proceso eigoje naudojamas formuojamasis vertinimo būdas, kuris vadovui ir mokiniams sudaro galimybę geranoriškai bendradarbiauti. – vadovas stebės mokinių veiklas, klausinės, komentuos, teiks savo pastebėjimus, išskirs teigiamus dalykus, skatins pačius dalyvius įsivertinti. Mokytojas nuolat stebi veiklos procesą ir žodžiu teikia konkrečią individualizuotą grįžtamąją informaciją apie asmeninius mokinių pasiekimus ir pažangą. Vaikai skatinami įsivertinti, reflektuoti, paaiškina ir vertina savo veiklos rezultatus. Jie mokosi analizuoti esamus pasiekimus ar pažinimo spragas, geba atlikti ir pristatyti nesudėtingas aplinkosaugos kūrybines užduotis, pažinti ir tyrinėti

gamtinius procesus, išmano tyrinėjimo saugos taisykles ir jų laikosi, įvardija kasdienes aplinkosaugos problemas ir, mokytojui padedant, moka rasti jų sprendimo būdus. Veiksmingai naudojant paskatinimus ir padrąsinimus, stiprinamas pasitikėjimas savo jėgomis. Įvykdžius programą savo refleksijose mokiniai aptars veiklos rezultatus, asmeninius pasiekimus, išsakys kokias naujas žinias ir supratimą įgijo darbo proceso metu. Mokinių pasiekimai, naujos žinios bei įgytos kompetencijos gali būti paliudytos dalyvių refleksijose pokalbio metu arba anketinėje apklausoje. Įgytos kompetencijos turi tiesioginės įtakos vaiko asmeniniam, visuomeniniam gyvenimui, pilietiškumo formavimuisi, gebėjimams aktyviau dalyvauti bendruomeniniame gyvenime.

Pasiekimų paliudijimas

Kiekvienam mokiniui sudarytos galimybės būti pripažintam, dalyvauti įvairiuose konkursuose, viktorinose, olimpiadose, konferencijose, akcijose, kūrybinių darbų parodose ir kt. Pasibaigus mokslo metams arba renginių metu už asmeninius pasiekimus mokiniai skatinami diplomais, padėkos raštais, prizais, motyvacinėmis dovanėlėmis. Kiekvienų mokslo metų pabaigoje, padedami tėvų (globėjų, rūpintojų), rengia stendinius pranešimus apie savarankiškai pasirinktas ir atliktas pažintines, gamtotyrimines ar socialines veiklas.

Išklausiems programą (ne mažiau 60 proc. užsiėmimų) įteikiamas mokyklos direktoriaus patvirtintas programos baigimo pažymėjimas.